

AHDE VEFA ve YEMİNE SADAKAT[1] İnsan; kulluk görevlerinde ve sosyal ilişkilerinde Kur’ân ve Sünnet’in ölçülerine uyabilirse sayılan, sevilen ve güvenilen erdemli bir insan olur. İnsanı erdemli yapan davranışlardan ikisi “ahde vefa” ve “yemine sadakat” gösterebilmektir. “Ahde vefa” ve “yemine sadakat”, Kur’ân ve Sünnette üzerinde ısrarla durulan iki davranıştır. Kur’ân’da bu iki erdem şöyle dile getirilmektedir:

وَاَوْفُوا
بِعَهْدِ
اللّٰهِ
اِذَا
عَاهَدْتُمْ
وَلَا
تَنْقُضُوا
الْاَيْمَانَبَعْدَ
تَوْك۪يدِهَاوَقَدْ
جَعَلْتُمُ
اللّٰهَ
عَلَيْكُمْ
كَف۪يلًاۜ
اِنَّ
اللّٰهَ
يَعْلَمُمَا
تَفْعَلُونَ
وَلَا
تَكُونُوا
كَالَّت۪ي
نَقَضَتْ
غَزْلَهَا
مِنْبَعْدِ
قُوَّةٍ
اَنْكَاثًاۜ
تَتَّخِذُونَ
اَيْمَانَكُمْدَخَلًا
بَيْنَكُمْ
اَنْتَكُونَ
اُمَّةٌهِيَ
اَرْبٰىمِنْ
اُمَّةٍۜ
اِنَّمَا

يَبْلُوكُمُ
اللّٰهُ
بِه۪ۜ
وَلَيُبَيِّ
06;َنَّ لَكُمْ
يَوْمَ
الْقِيٰمَةِ
مَا كُنْتُمْ
ف۪يهِ
تَخْتَلِفُو
06;َ “Sözleşme yaptığınız zaman, Allah’a verdiğiniz sözü
yerine getirin. Allah’ı kendinize kefil kılarak pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın.
Şüphesiz Allah yaptıklarınızı bilir. Br grub diğer gruptan daha güccedil;lü diye
yeminlerinizi aranızda bir aldatma aracı yaparak ipliğini iyice büktükten sonra geri
çözen kadın gibi olmayın. Allah bu şekilde sizi imtihan etmektedir. Ve O, hakkında
görüş ayrılığına düştüğünüz şeyleri kıyamet
gününde size mutlaka açıklayacaktır." [2] Ayetlerde “ahd vefa” ve
“yemine sadakat”; açık, seçik ve vurgulu bir şekilde anlatılmaktadır. İ.
AHDE VEFA “Ahd” kelimesi; söz vermek, anlaşma yapmak, vaat ve
taahütte bulunmak; “vefa” kelimesi; sözünü tutmak, vaadini
yerine getirmek, sözleşmeye uymak; “ahde vefa” terkibi ise; verilen sözüze
ve yapılan sözleşmeye harfiyen uymak, sözleşmenin şartlarını yerine getirmek
demektir. Ayette geçen “Ahdüllah”; “Allah’a verilen
söz” anlamına gelir. İnsan iman ettiği zaman Allah’a ve peygambere itaat
edeceğine, dinî görevleri yerine getireceğine söz vermiş olur. Bu
süzünü tutması imanının gereğidir. “Allah’a verilen
söz”; hem namaz, oruç; zikir, dua ve yapılan adağı yerine getirmek gibi
Allah’a karşı görevleri; hem de sözleşmelere uymak, verilen sözü
tutmak, vaatleri yerine getirmek gibi insan haklarına yönelik görevleri ifade eder.
Çünkü yüce Rabbimiz, kendisine verilen sözün yerine
getirilmesini kesin bir dille emrettiği gibi [3] insanlarla yapılan sözleşmelere de hakıyla
uyulmasını emretmektedir:

وَبِعَهْدِ
اللّٰهِ
اَوْفُواۜ “Allah’a
verilern sözü yerine getirin.” [4] يَآ
اَيُّهَا
الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوٓا
اَوْفُوا
بِالْعُقُود
16;ۜ “Ey iman edenler! Akitlerinizi hakıyla yerine getirin.” [5]
وَاَوْفُوا
بِالْعَهْدِ
54; اِنَّ
الْعَهْدَ
كَانَ
مَسْؤُ۫لًا “

Verdiğiniz sözü tutun. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.”[6] Ayrıca Kur’a da hem Allah’a hem insanlara verdiği söze sadakat eden ve sözleşmelerine hakkıyla riayet eden kimseler övülmekte ve bu davranış, kendilerine cennet vaat edilen müminlerin bir özelliği olarak zikredilmektedir:

اَلَّذ۪ينَ
يُوفُونَ
بِعَهْدِ
اللّٰهِ
وَلَا
يَنْقُضُونَ
الْم۪يثَاقَ
53; “Onlar (akıllı kimseler); Allah’a verdikleri sözü yerine getiren ve
sözleşmeyi bozmayan kimselerdir.”[7]
وَالَّذ۪ينَ
هُمْ
لِاَمَانَات
16;هِمْ
وَعَهْدِهِم
18; رَاعُونَۙ “Onlar
(kurtuluşa eren müminler), emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet eden
kimselerdir.”[8] Ahde vefa gösteren müminler, Allah’ın sevgisine mazhar
olurlar.[9] Buna mukabil ahde vefa göstermeyenler, “fasık” durumuna
düşerler, ziyana uğrarlar[10] ve ahirette ilahî nimetlerden mahrum kalırlar:
اِنَّ
الَّذ۪ينَ
يَشْتَرُونَ
بِعَهْدِ
اللّٰهِ
وَاَيْمَانِ
07;ِمْ ثَمَنًا
قَل۪يلًا
اُو۬لٰٓئِكَ
لَا خَلَاقَ
لَهُمْ فِي
الْاٰخِرَةِ
وَلَا
يُكَلِّمُهُ
05;ُ اللّٰهُ
وَلَا
يَنْظُرُ
اِلَيْهِمْ
يَوْمَ
الْقِيٰمَةِ
وَلَا
يُزَكّ۪يهِم
18;ۖ وَلَهُمْ
عَذَابٌ

اَل۪يمٌ “Şüphesiz, Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir bahaya satanlar var ya, işte onların ahirette bir nasipleri yoktur. Allah kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır.”[11] Verdiği sözü tutmayan ve sözleşmesine uymayan kimse bu davranışı ile bir takım dünyevî çıklarlar gözetiyo olabilir. Bu daha da kötü bir davranıştır. Kur’ân bunu “Allah’ın verilen sözü az bir bahaya satmak” olarak ifade etmektedir: وَلَاتَشْتَرُوابِعَهْدِاللّٰهِثَمَنًاقَل۪يلًاۜاِنَّمَاعِنْدَاللّٰهِهُوَخَيْرٌلَكُمْاِنْكُنْتُمْتَعْلَمُونَ“Allah’a verdiğiniz sözü az bir bahaya satmayın. Eğer bilerseniz, şüphesiz Allah katında olan (nimet ve mükâfatlar) sizin için daha hayırlıdır.”[12] Ahde vefasızlığın dünyevî karşılığı ne kadar çok olursa olsun, ahirette elde edeceği sevaba göre az ve değersizdir. Söze sadakat ve sözleşmelere riayet fert, aile ve toplum hayatı için çok önemli değerlerdir. Bu değerlerin zedelenmesi ve yitirilmesi fert, aile ve toplum hayatında onulmaz yaralar açar. Mesela memuriyete veya bir işe girerken yaptığı sözleşmeye daha sonra sadakatsizlik yapmak, hem çalışma barışını bozar ve verimi düşürür, hem de kişinin işten çıkarılmasına sebep olabilir. Ticarî sözleşmesine uymayan kimse yalnızlığa, güvenilmezliğe ve iflasa mahkûm olur. Sözünü tutmayan kimse arkadaşlarını ve dostlarını kaybeder. Aile sözleşmesine uymayan kimse, yuvasının dağılmasına sebep olur. Ahde vefasızlık hayatın her alanında insanın karşısına hep olumsuzluk olarak çıkar. Bu kimse, hem Allah katında hem insanlar ve toplum nazarında itibar ve değer kaybeder, güven yitirir, sevilmez ve sayılmaz konuma düş&er. Sadece bununla da kalmaz, “kul hakkı” üstlenmiş ve büyük günah yüklenmiş olur. II. YEMİNE SADAKAT “Yemîn” kelimesi sözleşme; sağ taraf, sağ el, bereket, kuvvet ve and için mek anlamlarına gelir. Türçe’ye sadece “and içmek” anlamında girmiştir. Terim olarak, bir işi yapıp yapmamak veya bir şeyin doğruluğu veya yanlışlığı hususunda ‘vallahı falan işi yaptım veya yapmadım yahut yapmayacağım veya yapacağım’ şeklinde Allah'ın adını anarak söşüşü kuv­vet­len­dir­me­k­tir. Sözü kuvvetlendirmek için Kur’ân’da “yemin” kelimesinin yanı sıra “kasem”,[13] “halef”[14] ve “îlâ”[15] kelimeleri de kullanılmıştır. “Yemin”; “and içerim” ve “yemin ederim” şeklinde yapılabileceği gibi “vallahî” ve “billahî” şeklinde yemin edatları (vav, be, te) kullanılarak da yapılabilir. Yüce Allah Kur’an’da birçok varlığa söz gelimi zamana, güneşe, Ay’a, yıldızlara, gündüze, kuşluk vaktine yemin

etmiştir.

وَالْعَصْرِۙ “Andolsun zamana.”[16]

وَالشَّمْسِوَضُحٰيهَاۙۖ وَالْقَمَرِاِذَاتَلٰيهَاۙۖوَالنَّهَارِاِذَاجَلّٰيهَاۙۖوَالَّيْلِاِذَايَغْشٰيهَاۙۖوَالسَّمَآءِ وَمَابَنٰيهَاۙۖوَالْاَرْضِوَمَاطَحٰيهَاۙۖ“Güneşe ve onun aydınlığına andolsun, onu izlediğinde Ay’a andolsun, onu ortaya çıkardığında gündüze andolsun, onu bürüdüğünde geceye andolsun, güğü ve onu bina edene andolsun, yeryüzüne ve onu yayıp düşeyene andolsun.”[17] 1. Yemin çeşitleri a) Dil alışkanlığı gereği yapılan, yalan olmayan ve sözü kuvvetlendirme amacı bulunmayan yemin. Bu yemine, “yemin-i lağv” denir. Bu yeminden dolayı sorumluluk ve kefaret gerekmez: لَايُؤَاخِذُكُمُاللّٰهُبِاللَّغْوِف۪يٓاَيْمَانِكُمْ “Allah sizi, yemin-i lağv (dil alışkanlığı olarak yaptığınız kasıtsız yeminleriniz) sebebiyle sorumlu tutmaz.”[18] b) Yalan yere yapılan yemin. Bu yemine “ye­mîn-i ga­mûs” denir. Mesela bir kimsenin bir şeyi yaptığı halde “vallahi yapmadım” diye yemin etmesi bu tür bir yemindir. Bu tür yemin bir çık elde etmek, bir gerçeği gizlemek, bir insanı aldatmak için yapılır. Yalan yere yapılan yeminle bir insanın hakkını alan kimseye Allah gazap eder,[19] yalan yere yeminle elde edilen kazancın bereketi olmaz.[20] Kur’ân’da yalan yere yemin; ısrarla yasaklanmış ve Allah’ın gazabına uğrayanların niteliklerinden sayılmış,[21] münafıklık alameti olarak zikredilmiş[22] ve yalan yere yemin edenler kınanmıştır.[23] Yeminlerin hile ve fesat sebebi yapılmaması istenmiş[24] ve bu tür davranışlar yerilmiştir. [25] Yalan yere yemin eden kimse büyük günah işlemiştir.[26]

اِنَّالَّذ۪ينَيَشْتَرُونَبِعَهْدِ

اللّٰهِ
وَاَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا
قَل۪يلًا
اُو۬لٰٓئِكَ
لَا خَلَاقَ
لَهُمْ فِي
الْاٰخِرَةِ
وَلَا
يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ
وَلَا
يَنْظُرُ
اِلَيْهِمْ
يَوْمَ
الْقِيٰمَةِ
وَلَا
يُزَكّ۪يهِمْۖ وَلَهُمْ
عَذَابٌ
اَل۪يمٌ "Şüphesiz, Allah’a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir bahaya satanlar var ya, işte onların ahirette bir payı yoktur. Allah kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temizlemeyecektir. Onlar için elem dolu bir azap vardır"[27] anlamındaki ayet, yalan yere yeminin ne kadar büyük günah olduğunu ifade etmektedir. Peygamberimiz (s.a.s.) yalan yere başkasının malını almak için yemin etmenin Allah'a ortak koşmak, adam öldürmek, anaya babaya isyan etmek gibi büyük günahlardan olduğunu bildirmiştir.[28] c) Bir hakkı ispat etmek, bir gerçeği doğrulamak ve muhatapı ikna etmek için yapılan yemin. Maide suresinin 106-108 ayetlerinde geçen yemin bu tür bir yemindir. Yüce Allah ve Peygamberimiz bu anlamda çok yemin etmiştir. Yukarıda Allah’ın yeminine değinmiştik. Peygamberimiz, birçok kere “Canım elinde olana yemin ederim ki” diyerek yemin etmiştir.[29] Yalan ve aldatma amaçli olmamak şartıyla bu tür yemin meşrudur. İnsan birçok kere yemin etme ihtiyacı duyabilir. ç) Ge­le­ce­ğe ait bir şe­yi yap­mak ve­ya yap­ma­mak üze­re ya­pı­lan ye­min­dir. Bu yemine “ye­mîn-i mün’aki­de” denir. Mesela “vallahi artık sigara içmeyeceğim”, “vallahi bir daha yalan söylemeyeceğim” diyen kimse bu tür bir yemin etmiş olur. Bu tür yemin eden kimse yapacağı veya yapmayacağı şeyi Allah’ın adı ile teyit etmiş, Allah’a söz vermiş, Allah’ı kendisine kefil ve şahit tutmuş olur. Tahlil etmeye çalıştığımız ayette bu husus şöyle ifade edilmektedir: “Allah’ı kendinize kefil kılarak pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın.” Bu tür yeminlerden insan sorumludur. Çünküyüce Allah şöyle buyurmuştur:
وَاحْفَظُوٓا
اَيْمَانَكُمْۜ “Ye­min­le­ri­ni­zi tu­tun.”
[\[30\]](#) وَلٰكِنْ

يُؤَاخِذُكُمْ05;ْ بِمَاكَسَبَتْقُلُوبُكُمْۜ “Fakat sizi kalplerinizin kazandığı (bile bile yaptığınız) yeminlerden sorumlu tutar.”[31] وَلٰكِنْيُؤَاخِذُكُمْبِمَاعَقَّدْتُمُالْاَيْمَانَۚ “Fakat bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar.”[32] Dini bir görevi terk etmemek veya bir haramı işlemek veya mubah bir şeyi yapıp yapmamak için yemin eden kimsenin bu yeminine sadakat etmesi gerekir. Yeminlerin bozulmaması tahlil ettiğimiz ayette şöyle ifade edilmektedir: “Bir grub diğer gruptan daha güççiü diye yeminlerinizi aranızda bir kandırma aracı yaparak ipliğini iyice büktükten sonra geri çiözen kadın gibi olmayın.” Ayetteki “enkâs”, “nekes” kelimesinin çiöğulu olup ipliği fitil yapıp kuvvetlendirdikten sonra bozmak; “dehal” kelimesi ise bir kimseyi aldatmak için ahbine vefa eder gibi görünmemek ancak fırsatını bulup ahdini bozmak, aldatıp hiyanet etmek demektir. Aynı surenin 94. ayetinde bu husus şöyle vurgulanmaktadır: وَلَاتَتَّخِذُوٓااَيْمَانَكُمْدَخَلًابَيْنَكُمْفَتَزِلَّقَدَمٌبَعْدَثُبُوتِهَاوَتَذُوقُواالسُّوٓءَبِمَاصَدَدْتُمْعَنْسَب۪يلِاللّٰهِۚوَلَكُمْعَذَابٌعَظ۪يمٌ “Yeminlerinizi aranızda hile, aldatma ve fesat vasıtası yapmayın. Sonra sağlamca bastıktan (imandan) sonra ayaklarınız kayar ve Allah yolundan sapmanız sebebiyle (dünyada) kötü azabı tadarsınız. Ahirette de sizin için büyük bir azap vardır.” Meekke’de Reyte adında bir kadın, sabahtan öğleye kadar yünden ip eğirir, büker ve urgan yapar, öğleden sonra kendisine arız olan bir vesvese sebebiyle eğirdiği ipi ve ördüğü urganı bozup dağıtırmış. Kadının yaptığı, emeğini zayi etmek, abesle meşgul olmaktır ve ahmaklıktır. Yüce Allah işte sözleşme ve yeminin bu şekilde bozulmamasını, aldatma, kandırma ve sahtekârılığa vasıta yapılmamasını, kendileri güççiü ve kuvvetli, sözleşme yaptığı insanlar ise güççsüz

[illegible]

keffâreti; a) On fakiri sabah akşam bir gününde iki öğün doyurmak. b) Bir fitrı sadakası miktarından az olmamak üzere, yiyecek bedelini vermek. c) On fakiri giydirmek seçeneklerinden biri ile yerine getirilir. Bu üseçeneğe gücü yetmeyenler, peşpeşe ügün oruç tutarlar. Yeminini bozan kimse, ayrıca Allah’a verdiği sözü tutmadığı için büyük günah işlemiş olur, bu itibarla kefareti ile birlikte tövbe ve istigfar yapması gerekir. 3. Yemini bozmanın gerekli olduğu durumlar Bir insanın bir şeyi yapmaya veya yapmamaya yemin ettiği halde yeminini bozması gereken durumlar vardır. Bu durumlar şunlardır. a) Cuma namazına gitmemek gibi farz olan bir ibadeti yapmamak veya içki içmek ve adam öldürme gibi bir haramı işlemek için yapılan yeminlerin bozulması gerekir. Çünkü yemin sebebiyle de olsa farz bir görev terk edilemez, haram bir fiil işlenemez. b) Bir insan, mubah bir fiili yapmak için yemin eder sonra daha hayırlı bir iş karşısına çıkarsa yeminini bozar.[35] Şu hadis, bu konuya ışık tutmaktadır: مَنْحَلَفَعَلٰىيَمِينٍفَرَأَىغَيْرَهَاخَيْرًامِنْهَافَلْيُكَفِّرْعَنْيَمِينِهِوَلْيَفْعَلْاَلَّذ۪ىهُوَخَيْرٌمِنْهُ& "Kim bir iş için yemin eder de sonra ondan başkasını yapmakta hayır görürse, daha hayırlı gördüğü ne ise onu yapsın ve yemini için de keffâret ödesin."[36] c) Zulüm olan bir şeyi yapmak için yapılan yeminin bozulması gerekir: Peygamberimiz; وَاللّٰهِلَأَنْيَلَجَّأَحَدُكُمْبِيَمِينِهِفِيأَهْلِهِاۤثِمٌلَهُعِنْدَاللّٰهِمِنْأَنْيُعْطِيكَفَّارَتَهُالَّتِيفَرَضَاللّٰهُ& "Allah'a yemin olsun ki, bir kişinin ailesine eziyet verecek yeminde ısrar etmesi, yeminini bozup da Allah'ın farz kıldığı kefareti vermesinden Allah katında daha büyük günahtır" buyurmuştur.[37] ç) İyilik ve hayır yapmamak için yapılan yeminler bozulur. Ayette bu husus şöyle dile getirilmiştir: وَلَاتَجْعَلُوا

اللّٰهَ
عُرْضَةً
لِاَيْمَانِكُمْ اَنْ
تَبَرُّوا
وَتَتَّقُوا
وَتُصْلِحُوا بَيْنَ
النَّاسِۜ “İyilik etmemek, takvaya sarılmamak, insanlar arasını ıslah etmemek için yeminlerinize Allah’ı siper yapmayın.”[38] Bu tür yemin eden kimseler de yemin kefareti öderler ve tövbe ederler. d) Bir kimse dört ay veya daha fazla bir süre hanımı ile ilişkide bulunmayacağına yemin ederse (îlâ) bu yeminini bozması tavsiye edilir. Çünkü yuvanın korunması esastır. Bu ikimse yeminini bozarsa yemin kefareti öder, yeminini bozmazsa eşinden boşanmış olur. Konu ile ilgili ayet şöyedir:
لِلَّذ۪ينَ
يُؤْلُونَ
مِنْ
نِسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ
اَرْبَعَةِ
اَشْهُرٍۚ
فَاِنْ
فَآؤُ۫
فَاِنَّ
اللّٰهَ
غَفُورٌ
رَح۪يمٌ
وَاِنْ
عَزَمُوا
الطَّلَاقَ
“Eşlerine yaklaşmamaya yemin edenler için dört ay bekleme süresi vardır. Eğer (bu süre içinde) dönerlerse şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. Eğer (yeminlerinden dönmeyip kadınlarını) boşamaya karar verilerse (ayrılırlar.)”[39] Bu kimse yeminini “eşıme yaklaşırsam şu görevi yapmak üzerime borç olsun” gibi bir şarta bağlamışsa ve bu şart bir ibadet ise bu ibadeti yapar. Eğer dört ay içerisinde eşine yaklaşmazsa Hanefî mezhebine göre eşini bâin talâk ile boşamış sayılır,[40] diğer mezheplere göre erkek evliliği sürdürme veya sona erdirme konusunda bir tercihte bulunur. İnsan yaşamı ve ölümü, malı ve evladı ile imtihan halinde olduğu gibi sözleri, sözleşmeleri ve yeminleri ile de imtihan halindedir. Tahlil ettiğimiz ayette, “Allah bu şekilde sizi imtihan etmektedir” cümlesiyle bu hususa dikkat çekilmektedir. Onun için Müslüman ahde vefa ve yemimine sadakate özen göstermek zorundadır. Müminler, dini görevler ve sorumluluklar konusunda ihtilaf etmezler, etmemelidirler. Yüce Allah, ahde vefa gösterenlere ve sözleşmelerine sadakat edenlere sevap, aksi davrananlara ise ceza verir. Bu ilahî adaletin gereğidir. Tahlil ettiğimiz ayetteki “Şüphesiz Allah yaptıklarınızı bilir” ve “Allah, hakkında görüş ayrılığına düştüğünüz şeyleri

kıyamet gününde size mutlaka açıklayacaktır" cümleleri bu hususa işaret etmektedir. Sonuç olarak; tahlil etmeye çalıştığımız ayetlerde Allah’a verilen sözün tutulması, yapılan sözleşmelere uyulması, yapılan yeminlerin bozulmaması emredilmektedir. “Ahde vefa” ve “söze ve sözleşmeye sadakat” diye özetleyebileceğimiz bu iki husus, kişinin Allah’a ve insanlara karşı görevlerinde önemli bir yer işgal eder. Kişi bu görevleri hakkıyla yerine getirebilirse Allah ve insanların sevgisini, güvenini ve saygınlığını kazanır, ahlaken ve manen yükselir, iyi insan iyi Müslüman olur. Bu iki görevin yerine getirilmemesi toplumda huzursuzluk, güvensizlik, zulüm ve hak ihlallerinin meydana gelmesine ve kişinin gühakâr olmasına, dünya ve ahirette ceza görmesine sebep olur. [1] Bu vaaz Doç. Dr. İsmail KARAGÖZ Tarafından Hazırlanmıştır [2] Nahl 16/91-92. [3] Bakara, 2/40. [4] En’am, 6/152; bk. Bakara, 2/40. [5] Maide, 5/1. [6] İsra, 17/34. [7] Ra’d, 13/20. [8] Müminun, 23/8; bk. Mearic; 70/22-35. [9] Al-i İmran, 3/76. [10] Bakara, 2/27. [11] Al-i İmran, 3/77. [12] Nahl, 16/95. [13] bk. Kıyame, 75/1. [14] bk. Maide, 5/89; Tevbe, 42, 56, 62 [15] Bakara, 2/226-227. [16] Asr, 103/1. [17] Şems, 91/1-6. [18] Ba­ka­ra, 2/225; bk. Mâ­ide, 5/89. [19] Buhari, Tefsir 61. [20] Buhârî, Büyû, 26. [21] Mücadele, 58/14-16, 18. [22] Münafikun, 63/2. [23] Kalem 68/ 10-14. [24] Nahl 16/94. [25] Araf, 7/21. [26] Nesaî, Tahrîmü’d-Dem, 3. [27] Al-i imran 3/77. [28] Buhârî, Eyman, 16, 18. [29] bk. İbn Mâce, Keffaret, 1. [30] Mâ­ide, 5/89. [31] Bakara, 2/225. [32] Mâ­ide, 5/89. [33] Tahrim, 66/2. [34] Mâ­ide, 5/89. [35] bk. Tahrim, 66/2. [36] Buhârî, Ahkâm 5, 6. [37] Müslim, Eyman, 26. [38] Bakara, 2/224. [39] Bakara, 2/226-227. [40] Mevsîlî, III, 151-153.

[İslam ve Hayat.Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)